

EXAMENSARBETE

Hösten 2008

Lärarytbildningen

"Jag tar helt enkelt och läser det som verkar bra"

En undersökning om bokval, attityder till och
intresse för läsning i årskurs sju

Författare

Ann-Charlotte Bergquist

Camilla Jönsson

Handledare

Christina Gullin

www.hkr.se

”Jag tar helt enkelt och läser det som verkar bra”

En undersökning om bokval, attityder till och intresse för läsning i
årskurs sju.

Författare: Ann-Charlotte Bergquist och Camilla Jönsson

Abstract

Syftet med detta arbete är att undersöka elevernas attityder till skönlitteratur samt vad som avgör om de lånar en bok eller inte. Detta belyses även ur ett genusperspektiv. Primärmaterialet består av 77 enkäter som är besvarade av elever i årskurs sju. Enkätsvaren är bearbetade och sammanställda i diagram för att synliggöra resultaten.

Forskningsbakgrunden utgår från Joseph Appleyards stadieteorier, forskning av Gunilla Molloy, Louise Rosenblatt samt Kathleen McCormick.

Undersökningen visar att cirka hälften av eleverna har positiv inställning till läsning, boktips från läraren är inte det viktigaste, böcker med ett hjältetema är populärt hos pojkarna medan realistiska böcker toppar flickornas lista över favoritböcker.

Ämnesord: Skönlitteratur, läsvanor, attityd till läsning, bokval, genusperspektiv

Innehåll

Innehåll.....	3
1 Inledning	4
1.1 Syfte och problemformulering.....	6
1.2 Disposition av arbetet	6
2 Forskningsbakgrund.....	7
2.1 Louise Rosenblatt	7
2.2 Joseph A Appleyard	8
2.3 Gunilla Molloy	11
2.4 Kathleen McCormick	12
2.5 Läsvanor enligt Statistiska centralbyrån.....	12
2.6 Vad säger styrdokumentet?	13
3 Empiri.....	14
3.1 Insamlingsmetod.....	14
3.2 Bearbetning av enkäten	14
3.3 Etiska överväganden.....	14
3.4 Urval av informanter	15
3.5 Beskrivning av skolorna	15
3.6 Genomförande	16
4 Resultat.....	17
4.1 Hur ofta läser du skönlitteratur under terminen?.....	17
4.1.1 Diagram 1.....	17
4.1.2 Diagram 1 uppdelat efter kön.....	18
4.2 Ungefär hur många skönlitterära böcker läser du per termin?	18
4.2.1 Diagram 2.....	19
4.2.2 Diagram 2 uppdelat efter kön.....	19
4.3 När du väljer skönlitterära böcker vad är det som avgör om du lånar boken eller inte?....	20
4.4 Vad tycker du om att läsa skönlitterära böcker?	21
4.4.1 Diagram 3.....	21
4.4.2 Diagram 3 uppdelat efter kön.....	22
4.5 Vilket stämmer bäst in på dig?	23
4.5.1 Diagram 4.....	23
4.5.2 Diagram 4 uppdelat efter kön.....	24
4.6 Vilka fem skönlitterära böcker är dina favoritböcker?	24
5 Analys	25
6 Diskussion.....	27
6.1 Metoddiskussion.....	29
6.2 Förslag till fortsatt forskning	30
7 Sammanfattning	32
Referenser	34
Bilaga 1 Enkät	
Bilaga 2 Information till informanterna	
Bilaga 3 Lista över favoritböcker	

1 Inledning

Detta arbete kommer att handla om elevers attityder, läsvanor och bokval i årskurs sju. Hur väljer eleverna böcker? Är det framsidan, baksidestexten, antal sidor, tips från läraren som är viktiga eller är det något annat? ”Jag tar helt enkelt och läser det som verkar bra” svarade en flicka i undersökningen. Vi vill undersöka hur elever väljer böcker och citatet ovan kan tyckas vara självklart, men vad är det som avgör om man väljer en bok eller inte?

Vi som har skrivit arbetet är studerande på lärarprogrammet vid Högskolan Kristianstad. Båda har inriktningen svenska och engelska med avsikt att undervisa grundskolans senare del samt gymnasiet.

Skönlitteratur är något som ligger oss varmt om hjärtat och vi anser att skönlitteratur bör ha en stor roll i skolan och att den ska leda till att eleven kan ta del av olika kulturer och vårt kulturarv, samt att kunna identifiera sig med andra personer eller få mer förståelse för andras situation. Detta resonemang har stöd i kursplanen för svenska:

Skönlitteraturen, filmen och teatern öppnar nya världar och förmedlar erfarenheter och upplevelser av spänning, humor, tragik och glädje. Skönlitteratur, film och teater hjälper människan att förstå sig själv och världen och bidrar till att forma identiteten. Skönlitteratur, film och teater ger möjligheter till empati och förståelse för andra och för det som är annorlunda och för omprövning av värderingar och attityder. (Skolverket, 2000, s.99)

Läsning kan vara som en bal på slottet – långtråkig, dötrist och tråkig och alldeles, alldeles underbar. Under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi märkt att i en klass finns de elever som tycker att läsning är dötrist och det finns de som tycker att det är underbart. Det här dilemmat möter läraren dagligen i sin undervisning. Vi valde att gå in på receptionsforskning¹ för att få en djupare förståelse för vad som sker mellan läsaren och texten. Två forskare inom detta område är Joseph Appleyard och Kathleen McCormick för att nämna några.

Vi började fundera över elevers intresse för skönlitteratur samt vad de har för läsvanor. Med läsvanor menar vi hur mycket och hur ofta eleverna läser, samt vilka titlar de läser. Det var i detta läge som vi bestämde oss för att lägga fokus på dessa funderingar. Statistiska centralbyrån publicerade 2007 (SCB, 2007) en undersökning angående mäns respektive kvinnors läsvanor från 16 till 84 års ålder. Detta är den enda undersökning som vi har hittat som handlar om läsvanor. Studien visade att andelen män som inte läser böcker hade ökat, framför allt bland de yngre

¹ Forskning om vad som händer mellan läsaren och texten.

männen. Enligt undersökningen har antalet kvinnor som läser varje vecka minskat med 13 procent. Vad vi blev nyfikna på, var om det fanns några skillnader i flickors och pojkars läsvanor och attityder till läsning bland elever i årskurs sju.

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet med denna uppsats är att få en inblick i elevers läsvanor och inställning till skönlitteratur samt hur de väljer sina böcker. Detta kommer även att belysas ur ett genusperspektiv.

Ur detta syfte har vi kommit fram till följande frågeställningar.

- Vilken är elevernas inställning till skönlitteratur?
- Vilka slags titlar läser de?
- Hur mycket och hur ofta läser de?
- Vilka faktorer är viktiga vid val av skönlitteratur?

1.2 Disposition av arbetet

Examensarbetet kommer att se ut på följande vis. I kapitel två finns forskningsbakgrunden med forskare som till exempel Joseph Appleyard, Kathleen McCormick, Gunilla Molloy med flera. Här kommer även styrdokumentet att behandlas samt en studie gjord av Statistiska centralbyrån. I kapitel tre kommer vi att ta upp vilken metod vi har använt oss av vid datainsamlingen, etiska övervägande som vi har gjort, hur urvalet av våra informanter gjordes samt beskrivning av skolorna. Resultaten av undersökningen redovisas i kapitel fyra, både i löpande text och med diagram. I kapitel fem finns analys och i kapitel sex diskussion, metoddiskussion samt förslag till fortsatt forskning. I det sjunde och sista kapitlet finns en sammanfattning av examensarbetet. Allra sist finns referenslista samt bilagor.

2 Forskningsbakgrund

I det här kapitlet tar vi upp vad de olika forskarna skriver om receptionsforskning, samt olika teorier om läsning. De forskare som vi tar upp är Louise Rosenblatt, Joseph Appleyard, Gunilla Molloy samt Kathleen McCormick. Här finns även data från Statistiska centralbyrån samt vad det står i styrdokumentet när det gäller läsning av skönlitteratur. Vi har valt att förhålla oss till litteraturen i diskussionsdelen (se kapitel sex).

2.1 Louise Rosenblatt

Louise Rosenblatt skrev första upplagan av *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa* 1938. Dagens forskare refererar fortfarande till denna bok, till exempel Gunilla Molloy. Rosenblatt (2002), menar att det bör ske ett lönsamt samspel mellan läsaren och texten, en så kallad transaktion det vill säga "relationen mellan läsaren och tecknen på sidan försiggår i en spiralformad rörelse, där ena parten hela tiden påverkas av vad den andra har bidragit med." (s.36) Det pågår alltså ett givande och tagande mellan texten och läsaren där båda är viktiga. Förståelsen av en text är beroende av denna transaktion, eller samspel, då läsaren använder sig av tidigare erfarenheter, syften och förväntningar som kommer att påverka vad han eller hon uppfattar att texten handlar om. Läsaren bygger upp föreställningsvärldar som hjälper henne eller honom att förstå det lästa. Om läsaren inte klarar av att bygga upp föreställningsvärldar kommer inte hon eller han att förstå det lästa.

Två termer som Rosenblatt använder sig av är efferent respektive estetiskt förhållningssätt. I förordet till Louise Rosenblatts *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*, förklarar Gun Malmgren på ett enkelt sätt orden efferent och estetiskt förhållningssätt. Ordet efferent är latin för föra bort eller ta med (Malmgren, 2002), och innebär att vid efferent läsning bortses läsarens egna tolkningar, känslor med mera. Detta för att på ett opersonligt sätt söka efter information till exempel vid läsning av faktatexter. Vid estetisk läsning däremot upplever läsaren stämningar, situationer som skapats genom transaktionen (Malmgren, 2002). De två termerna är inte varandras motsatser utan två förhållningssätt till läsning.

Vid läsning av en text kan läsaren träda in i olika roller som normalt inte är typiska för honom/henne. Till exempel om läsaren är blyg och tillbakadragen kan hon eller han ta rollen som Harry Potter och på så sätt få vara någon annan under läsningens gång. Detta kan ge tillfredställelse och leda till ökad läslust. En annan uppskattad aspekt av läsning är att de eventuella problem läsaren har, kan kännas mindre betydelsefulla eller så kan problemen ses från en annan vinkel och

på ett mer objektivt sätt. Läsaren har olika erfarenheter, syften, förväntningar och förförståelse som gör att han eller hon försöker organisera det lästa i en helhetsbild. Detta bygger läsaren på vad han eller hon vet, för att skapa en ny förståelse av det som lästs. Tidigt i läsandet av verket får läsaren en uppfattning om vad texten kommer att handla om och erfarenhet bestämmer hur innehållet uppfattas. Om läsarens uppfattning inte stämmer överens med textens innehåll går han eller hon tillbaka och börjar om och läser ur ett annat perspektiv. Denna process är omedveten för en van läsare. (Rosenblatt, 2002)

En text kan betyda olika saker för oss vid olika tidpunkter i livet. Vår sinnesstämning eller erfarenhet avgör hur vi uppfattar innehållet. Två personer kan ha olika uppfattning vad som är textens budskap beroende på erfarenhet eller förförståelse. Vid omläsning av en text vid ett senare tillfälle kan samma person läsa texten ur en annan synvinkel och upptäcka saker i texten som inte uppfattades vid första läsningen. (Rosenblatt, 2002)

Rosenblatt anser att genom att diskutera litteratur i klassrummet lär sig eleverna att lyssna och förstå hur andra tänker och känner samt ge uttryck för egna tankar kring läsningen. Det är den egna upplevelsen som är viktig och det primära vid litteraturundervisning, annars blir läsningen något mekaniskt som görs och sägs för betygets och lärarens skull. En personlig respons är en början till att eleven, med hjälp av läraren, får en djupare förståelse av det lästa. Eleven måste känna att dennes respons på det litterära verket är giltigt och att eleven kan uttrycka sin åsikt i en trygg miljö utan pekpinnar. Läsaren måste känna att hans eller hennes åsikter är betydelsefulla och värda att ta i beaktande. (Rosenblatt, 2002)

Våra intressen, problem och behov gör att vi försöker identifiera oss med personer i texten och enligt Rosenblatt (2002) ska eleven få välja böcker även om de anses vara "skräplitteratur" för att få en estetisk läsoplevelse. Ibland kan det finnas skäl för att fly verkligheten med så kallad eskapistisk² litteratur. (Rosenblatt, 2002)

2.2 Joseph A Appleyard

Joseph A Appleyard (1991) menar att vi utvecklas och mognar som läsare i fem olika stadier där läsaren också intar olika roller. Eleverna i vår undersökning går i årskurs sju och bör befinna sig enligt Appleyard i stadium två eller tre, därför kommer tyngdpunkten att ligga på dessa.

² Litteratur som läsaren kan fly verkligheten med.

I första stadiet, ”The Reader as Player” (Appleyard, 1991, s.14), kan barnet ännu inte läsa och högläsning spelar en mycket stor roll. Barnet lyssnar på berättelser till fantasivärldar som speglar känslor, besvikelser, svåra prövningar och så vidare. Berättelserna slutar dock oftast lyckligt vilket hjälper barnet att känna trygghet.

I andra stadiet, ”The Reader as Hero and Heroine” (Appleyard, 1991, s.14), har barnet börjat skolan och möter en ny situation med nya kamrater, okända vuxna och nya regler. Barnet läser texter där han eller hon försöker få klarhet i sin bild av hur världen fungerar och hur människor beter sig. Läsaren försvinner lätt in i texten och blir en del av den. Berättelserna konstrueras runt en hjälte eller hjältinga som prövas genom att ställas inför faror och går segrande ur prövningarna. Barnet söker en stark karaktär, en hjälte, att identifiera sig med som besestrar det onda och ställer allt tillrätta. Texten ska erbjuda en äventyrsberättelse med action. Detta är en del av läsarens personliga sociala utveckling och den identitet som han eller hon håller på att utveckla. Eftersom berättelserna är en kamp mellan det onda och det goda, där det goda alltid vinner, hjälper detta läsaren att rusta sig för okända situationer och när han eller hon ställs inför nya krav. (Appleyard, 1991)

Böckerna som läses kan påminna innehållsmässigt om de böcker som barnet får läst för sig i det första stadiet men formatet på boken, antal sidor, storleken på texten med mera skiljer sig åt. De flesta vuxna skulle dock tycka att dessa böcker är enkla. Det finns få beskrivningar av karaktärerna, omgivningen och innehåller enkla meningar och så vidare. Läsaren läser ofta hela serier till exempel Kittyböcker där barnet känner sig trygg som läsare på grund av att till exempel strukturen och personerna är desamma även om Kitty löser olika fall. Trots att barnet växer ifrån de enklaste böckerna med denna uppbyggnad fortsätter han eller hon att läsa böcker med samma tema – hjälte som ställs inför prövning, överkommer denna och sedan blir det ett lyckligt slut. Barnet läser av två olika anledningar, dels för att samla ny information, tankar, upplevelser och dels för nöjes skull. (Appleyard, 1991)

Tredje stadiet, ”The Reader as Thinker” (Appleyard, 1991, s.14), är tonåringen som läser för att söka meningen med livet, värderingar, ideal och ”riktiga” förebilder som de kan ta efter. Sanningshalten och realismen, i det lästa är viktiga för detta stadium av läsutveckling. Läsaren söker alltså texter som är realistiska och som får honom eller henne att känna sig som en del av handlingen och kunna reflektera över det lästa men även över sina egna liv. Vid denna tidpunkt i livet har läsaren mognat och upptäckt att allt inte är svart eller vitt, gott eller ont i världen och att världen är mer komplex än så. Tonåringens bok handlar om att växa upp, sex, död och så vidare. Det goda och onda kan vara inom samma karaktär i boken. Han eller hon läser texter där

karaktärerna i böckerna uppfattas som verkliga till exempel Liza Marklunds *Gömda* eller David Pelzers *Pojken som kallades det*. Läsaren funderar över hur han själv eller andra människor hade reagerat om de satts i samma situation som karaktärerna i böckerna. Läsaren har olika krav på hur realistisk texten ska vara och vad som är realistiskt. Ett krav kan vara att det lästa speglar de erfarenheter som läsaren har av hur saker och ting fungerar. Ett annat är att läsaren lätt kan sätta sig in i och föreställa sig hur det känns i olika situationer som förekommer i texten. Karaktärerna ska även kunna vara personer läsaren kan känna igen sig i, skulle vilja vara, eller ska böckerna innehålla situationer eller tillstånd som läsaren önskar att han eller hon var i. Karaktärerna behöver inte vara perfekta utan kan ha sina brister vilket gör dem mer realistiska. (Appleyard, 1991)

Att gå från "The Reader as Hero and Heroine" till "The Reader as Thinker" sker enligt Appleyard vid puberteten. Tonåringen går igenom både fysiska och psykiska förändringar och skapandet av den egna identiteten är något centralt. Han eller hon blir mer självmedveten och för att bearbeta sina och andras erfarenheter läser tonåringen texter som handlar om andra med problem eller som är utsatta på något sätt. (Appleyard, 1991)

Det fjärde stadiet, "The Reader as Interpreter" (Appleyard, 1991, s.14), är det stadium där personen lär sig analysera texter under mer strukturerade former, till exempel genom litteraturundervisningen i skolan (mest högskola, universitet). Läsaren kan göra tolkningar i symbolik, struktur med mera och förstår att författaren har ett speciellt syfte med sin text. För att komma till detta stadium krävs det teoretiska kunskaper om tolkning och text. Läsare som inte får denna teoretiska kunskap når alltså inte detta stadium. (Appleyard, 1991)

Det femte stadiet, "The Pragmatic Reader" (Appleyard, 1991, s.14), är den vuxnes lässtrategi och är olika för olika människor. Detta på grund av att alla har olika bakgrund, skolning och livserfarenheter. Den vuxne väljer många olika slags texter och stilar. Vuxna kan läsa med ett eskapistiskt ändamål, för att utmana sig själva med hjälp av nya upplevelser eller för att trösta sig och så vidare.

En viktig aspekt av läsarrollerna är att inte alla går vidare i de olika stadierna. Enligt Appleyard cementerar en del människor i ett stadium och kommer aldrig vidare. Forskaren Lars Brink som bland annat forskat om barns läsvanor i *Försvunna bokslukare?* (2000) framför sina betänkligheter mot Appleyards teori då han ifrågasätter benämningen läsarroller när ett lämpligare uttryck vore "förhållningssätt till texten" (Kåreland (red.), 2005, s.159). Enligt Appleyard (1991) skulle en läsarroll innebära att barnet/tonåringen/den vuxne befinner sig i ett stadium typiskt för sin ålder,

medan Brink menar att förhållningssättet till texten är olika för olika människor och i olika sammanhang. Barnet kan läsa för att söka bekräftelse och upprepning på sin fritid, men samtidigt läsa ”som en tänkare” under ordnade former i skolan. Författaren menar också att Appleyard utgår för mycket från en idealläsare i sin teori. Fast Brink poängterar även att det värdefulla med Appleyard är att det syns tydligt att det går att läsa på olika sätt. (Kåreland (red.), 2005)

2.3 Gunilla Molloy

Enligt Gunilla Molloy (2003) blir elevernas attityd till läsning påverkad av vilken inställning läraren har till läsning av skönlitteratur. Hon menar att om läraren inte tycker att skönlitteratur är en viktig del i undervisningen, så överförs detta till eleverna. Även skolans syn på skönlitteratur och utbudet av skönlitteratur påverkar eleverna. Molloy (2003) menar även att läromedlen i skolan ger en ”äldre” bild av skönlitteratur. Många skolor använder sina gamla läromedel där bara klassiker och äldre författare tas upp. Nutida författare tas dock sällan upp. Detta kan då ge eleverna en ”tråkig” bild av skönlitteratur.

Att läsare ibland blir rekommenderade en bok som de sen inte förstår, handlar mycket om att den som rekommenderat har liknande upplevelser som i boken. Har då inte den nya läsaren det så kan det uppfattas som att han/hon ”inte begriper den”, alltså måste läsarens egna upplevelser få fäste i boken för att få förståelse för den. (Molloy, 2003)

Molloy (2003) menar även att det är lärarens värderingar som ligger till grund för de val av skönlitteratur som läses i ett klassrum och att han/hon för över dessa värderingar på eleverna genom att ge dem litteratur som läraren tycker är bra eller viktig. Molloy anser också att lärare som läser samma böcker år efter år av ren rutin kan skapa en negativ attityd till skönlitteratur hos eleverna då det inte passar alla klasser att läsa till exempel John Steinbecks *Möss och människor* i årskurs åtta. Enligt Molloy bör läraren tänka på de didaktiska frågorna som vem, vad, varför och hur, vid val av böcker för att göra läsningen av skönlitteratur till något positivt. (Molloy, 2003)

Ämnena i skolan skulle kunna delas in i manliga respektive kvinnliga ämnen allt enligt samhällets normer. Matematik och teknik anses vara typiska manliga ämnen medan svenska anses vara kvinnligt. Svenskämnet innebär skrivande, samtal och eget tyckande där eleven ska uttrycka känslor och åsikter utifrån egna erfarenheter och liv. Att uttrycka känslor i tal och skrift faller sig oftast mer naturligt för flickor än pojkar, vilket ger flickorna fördel. (Molloy, 1996) Även forskaren Olga Dysthe tar upp i sin bok *Det flerstämmiga klassrummet* (1996) att läsning, skrivande och

samtalande klassas som kvinnliga ting.

2.4 Kathleen McCormick

Både Rosenblatt (2002) och McCormick (1994) menar att läsning sker i ett socialt sammanhang och att läsaren kopplar texten till sina egna erfarenheter, intressen och kulturella bakgrund. Enligt McCormick har både läsaren och texten en allmän och litterär repertoar.

Med textens allmänna repertoar menas värderingar gällande till exempel moral, politik och religion. I till exempel Jane Austens *Stolthet och fördom* får Elisabeth Bennet och hennes systrar varken ärva sin far eller söka arbete, allt enligt den tidens normer och värderingar. Detta kan vara svårt för dagens läsare att förstå eftersom läsaren konstruerar sin förståelse i de historiska, sociala och kulturella sammanhang som han/hon lever i. (McCormick, 1994)

Läsarens allmänna repertoar innefattar förutom moraliska, politiska och religiösa värderingar även värderingar gällande livsstil, människosyn, genus och etnicitet. Den allmänna repertoaren hos läsaren ändras allt eftersom läsarens livserfarenhet ändras. Precis som Rosenblatt (2002) menar McCormick att omläsning av en bok kan leda till att texten uppfattas helt annorlunda på grund av de erfarenheter som inskaffats sedan förra gången boken lästes.

Textens litterära repertoar innehåller till exempel struktur, intrig, form med mera. Ett sätt som en bok kan vara uppbyggd på är att det finns ett berättarperspektiv, kronologisk ordning, dialog och/eller en intrig. Är då en bok uppbyggd på ett sätt som skiljer sig från detta kan det vara förvirrande för en person som inte är van att läsa denna sorts böcker. Ett exempel på detta kan vara Gull Åkerbloms *Fritt fall*, där den kvinnliga karaktären berättar händelsen ur sin synvinkel och i nästa kapitel berättas samma händelse ur den manliga karaktärens synvinkel. I läsarens litterära repertoar ingår hans/hennes till exempel erfarenheter gällande tidigare läsning av skönlitteratur samt förmåga att använda olika lässtrategier.

For example, if one reads a certain amount of meta-fiction, one will no longer be startled when the author speaks directly to the reader; quite the contrary, one will come to expect it. (McCormick, 1994, s.83)

Det vill säga läsaren känner igen till exempel berättartekniken och kan följa med i handlingen utan större problem.

2.5 Läsvanor enligt Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån publicerade år 2007 en undersökning angående läsvanor hos män och kvinnor i åldern 16 - 84 år. Siffrorna som jämförs ingår i undersökningar från år 1982-83, 2004-05.

Resultaten visar att andelen män (16 – 84 år) som aldrig läser böcker har ökat från 22 procent till 31 procent under åren 1982 -2005. Det är främst yngre män, 16 – 24 år, som läser allt färre böcker. 1982-83 läste 20 procent av denna kategori aldrig böcker. Motsvarande siffra 2004-05 är 35 procent, det vill säga en ökning med 15 procent. Andelen män, 16-24 år, som läser böcker varje vecka har minskat från 34 procent till 22 procent.

Andelen kvinnor (16 – 84 år) som aldrig läser böcker har inte förändrats nämnvärt från första mätillfället tills idag. Siffran ligger på cirka 16 procent. Däremot för kvinnor, 16- 24 år, var det 6 procent som aldrig läser böcker 1982. Vid undersökningen 2004 -05 hade denna siffra stigit till 14 procent, det vill säga en ökning med 8 procent. Andelen kvinnor i åldern 16-24 år som läser böcker varje vecka, har minskat från 51 procent till 38 procent. (SCB, 2007)

2.6 Vad säger styrdokumentet?

När det gäller läsning och ämnet svenska poängteras följande i Lpo 94 (Skolverket, 2006, s.5) ”Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade.” Detta framhävs även i kursplanen för ämnet svenska. I denna betonas litteraturen som utvecklande för den personliga identiteten. En annan aspekt är att eleven ”utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse.” (Skolverket, 2000, s.97) Litteraturen bör också vara en källa till kunskap för att förstå sig själv, sin kultur samt världen runtomkring.

Skönlitteraturen ska ge förståelse för medmänniskor samt möjlighet att utveckla empati, nya värderingar och attityder. (Skolverket, 2000, s. 99) Det är viktigt att eleven utvecklar förmågan att sätta sig in i andra människors livsvillkor, situationer samt kulturer och genom läsning av skönlitteratur kan detta enligt kursplanen i svenska stärkas. Även i Lpo 94 (Skolverket, 2006, s. 3) påpekas det att skolans uppdrag är att ”...främja förståelse för andra människor...”.

Rollen för skönlitteratur i skolan är alltså inte enbart att vara ett verktyg för förbättring av det svenska språket utan även främjandet av den sociala utvecklingen såväl samhällsrelaterad som personlig.

3 Empiri

I den här delen kommer vi att behandla val av metod, bearbetning av enkäterna, etiska övervägande, hur vi gjort urvalet av informanter, beskrivning av skolorna samt hur genomförandet av undersökningen gick till.

3.1 Insamlingsmetod

Vi har valt att utföra en kvantitativ undersökning i form av enkät (se bilaga nr 2). Vi valde enkätundersökning som metod eftersom den är mest lämplig för den mängd informanter som deltar i undersökningen. Denscombe (2000) menar att information som fås genom enkäter är ofta åsiktsinformation där informanterna själva får tycka till angående frågorna, det vill säga att informanterna lämnar skriftliga svar med sina egna ord och åsikter. För denna undersökning har vi valt att ha både öppna frågor samt frågor med förbestämda svarsalternativ. Enligt Denscombe (2000) kan en fördel med öppna frågor vara att de personliga åsikterna kommer fram, vilket kan ge intressanta infallsvinklar och informanten får lov att uttrycka vad han/hon verkligen känner. Denscombe (2000) menar också att om enkäten enbart hade bestått av öppna frågor hade svaren varit svåra att hantera samt att analysera på grund av det höga antalet informanter. Det kan också vara avskräckande för en del informanter att de måste skriva egna åsikter och kan därför välja att inte svara på enkäten. Eftersom forskaren är beroende av informantens medverkan är det bra om det redan finns en etablerad kontakt med informanterna, detta för att de ska känna ett förtroende för forskaren och svara ärligt. (Denscombe, 2000)

3.2 Bearbetning av enkäten

Innan enkäten lämnades ut fick handledaren kommentera den. En försöksperson i samma ålder som informanterna genomförde enkäten. Detta för att upptäcka eventuella fel och brister vilka redovisas i metoddiskussionen.

Efter genomförandet av enkäterna i klasserna sammanställdes resultaten. För att underlätta bearbetningen av materialet sammanställdes resultaten i tabeller. Utifrån dessa tabeller gjordes diagram för att tydliggöra resultaten för läsaren.

3.3 Etiska överväganden

Vetenskapsrådets (Vetenskapsrådet, 2002) riktlinjer har legat till grund för de etiska överväganden

som gjorts i samband med undersökningen. Att vara anonym i undersökningen var inte möjligt då vi som forskare ville ha möjlighet att gå tillbaka och fråga informanterna om det dök upp något intressant i deras svar. Detta klargjordes för informanterna och skillnaden mellan anonymitet och konfidentiellitet förklarades för dem innan de började. Eftersom respektive informant fick ett nummer så var det bara vi som visste vem som svarat vad. Det fanns inget synligt på enkäten som kunde säga att det var precis den informanten som svarade. Då det är vi som forskare som har valt ut informanterna hade de möjlighet att avstå från deltagande om de så önskade. Informanterna fick även veta syftet med undersökningen, att det var en del av examensarbetet som skrivs av oss. (Vetenskapsrådet, 2002)

I samråd med respektive skola ansåg vi att vårdnadshavare inte behövdes informeras om barnens deltagande i undersökningen. Detta då området, som undersökningen berör, inte kan vara till skada för barnen. Däremot om det skulle behöva göras någon intervju måste det finnas ett skriftligt medgivande från berörda elevers vårdnadshavare.

3.4 Urval av informanter

Undersökningen gjordes på två olika skolor där kontakt redan fanns etablerad. I beskrivningen av skolorna benämner vi dem som skola A och B för att skilja dem åt. Båda skolorna har enbart två klasser i årskurs sju, därför har alla fyra klasser deltagit i undersökningen.

3.5 Beskrivning av skolorna

Enkätundersökningen i skola A genomfördes hos två olika klasser i årskurs sju. Skolan är en F-9 skola och ligger i en by på landet, i södra Sverige. Skolan är relativt liten och har cirka 300 elever varav cirka 160 går årskurserna 7-9. Första klassen, består av 22 elever där könsfördelningen är relativt jämn med tio pojkar och tolv flickor, alla födda 1994. Andra klassen består av 17 elever där könsfördelningen är något mer ojämn med sex pojkar och elva flickor.

Skola B är en nystartad 7-9 skola i en mindre stad i södra Sverige. Det är två klasser som deltagit i undersökningen. I första klassen finns det 23 elever. Könsfördelningen är relativt jämnt fördelad med elva pojkar och tolv flickor. Den andra klassen, har 25 elever. Könsfördelningen här är något mer ojämn med tio flickor och femton pojkar.

3.6 Genomförande

Eftersom vi hade kontakt med skolorna genom Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) genomfördes undersökningen under en VFU period.Handledarna på de olika skolorna bestämde lämplig tid och plats för undersökningen i samråd med oss. Eleverna besvarade enkäten i klassrummet under ett förmiddagspass i svenska. För att alla informanterna skulle få samma information och för att resultaten inte skulle påverkas skrev vi ner instruktioner (se bilaga 2) som var ämnade enbart för oss att läsa och delge eleverna muntligt. Eleverna informerades att undersökningen var konfidentiell och att deras svar endast skulle behandlas av oss.

I en klass på skola A frågade en elev vad genre var för något. Eleven visste inte hur det uttalades och inte heller dess betydelse. Detta förklarades för klassen. En annan fråga gällde vad skönlitteratur var för något och denna fråga förklarades genom att eleverna fick se exempel på en faktabok om bilar och en skönlitterär bok, *Sanne gatubarn*. Efter alla hade lämnat in sina enkäter tackades de för sin medverkan. På skola B genomfördes undersökningen på samma sätt som på skola A. Även på denna skola förklarades ordet genre. På skola A var sex elever frånvarande och på skola B var fem stycken frånvarande.

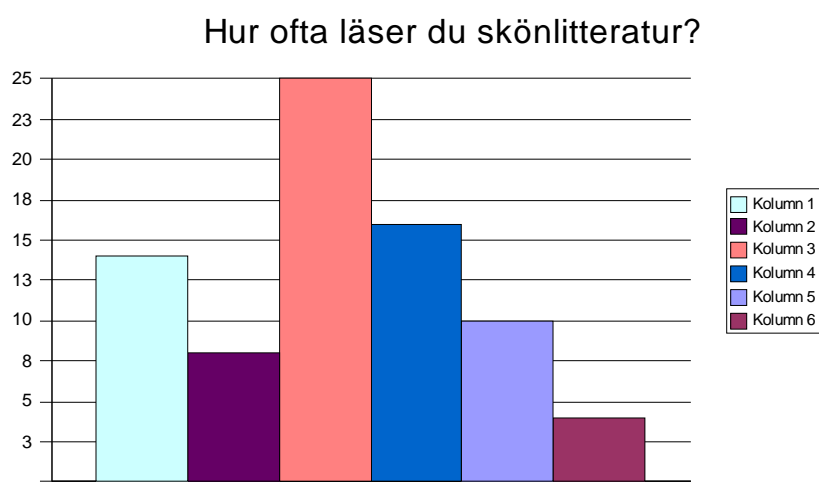
4 Resultat

I detta kapitel kommer vi att behandla den data/information vi samlat in vid undersökningen. För att underlätta för läsaren visas resultaten i diagram och tabell samt löpande text. För att tydliggöra resultaten så mycket som möjligt sker redovisningen i procent i löpande text och antal elever i diagrammen. Primärmaterialet består av 77 enkäter.

4.1 Hur ofta läser du skönlitteratur under terminen?

På denna fråga svarade majoriteten, cirka 33 %, att de läser mellan 2 - 4 dagar i veckan, cirka 21 % läser en dag i veckan, cirka 18 % läser dagligen, cirka 10 % läser 5 - 6 dagar i veckan, cirka 13 % läser mer sällan och cirka 5 % svarade att de aldrig läser böcker. I diagrammet nedan redovisas antal svar per svarsalternativ.

4.1.1 Diagram 1

Kolumn 1: Antal elever som läser dagligen.

Kolumn 2: Antal elever som läser 5-6 dagar i veckan.

Kolumn 3: Antal elever som läser 2-4 dagar i veckan

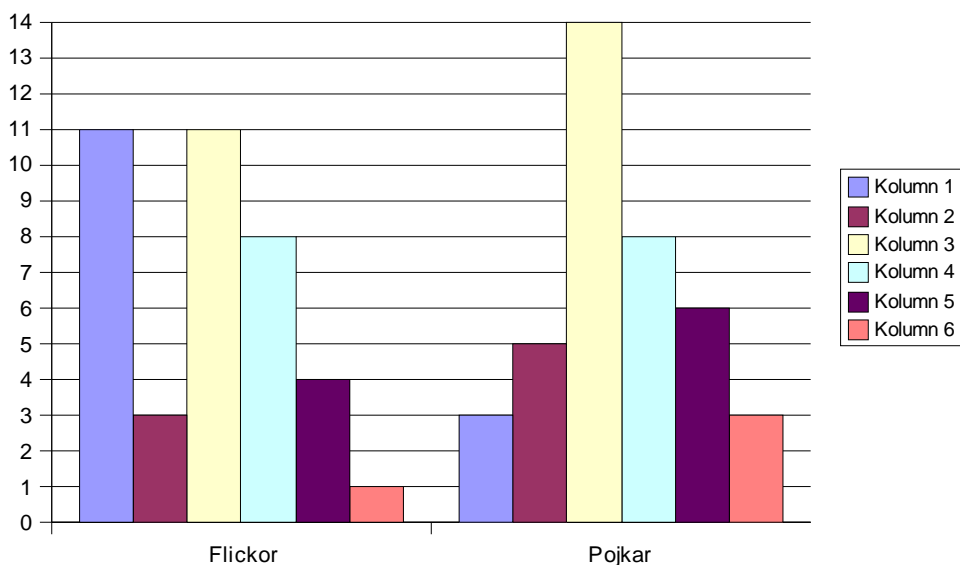
Kolumn 4: Antal elever som läser 1 dag i veckan.

Kolumn 5: Antal elever som läser mer sällan

Kolumn 6: Antal elever som aldrig läser.

4.1.2 Diagram 1 uppdelat efter kön

Hur ofta läser du skönlitteratur?

Kolumn 1: Antal flickor respektive pojkar som läser dagligen.

Kolumn 2: Antal flickor respektive pojkar som läser 5-6 dagar i veckan.

Kolumn 3: Antal flickor respektive pojkar som läser 2-4 dagar i veckan

Kolumn 4: Antal flickor respektive pojkar som läser 1 dag i veckan.

Kolumn 5: Antal flickor respektive pojkar som läser mer sällan

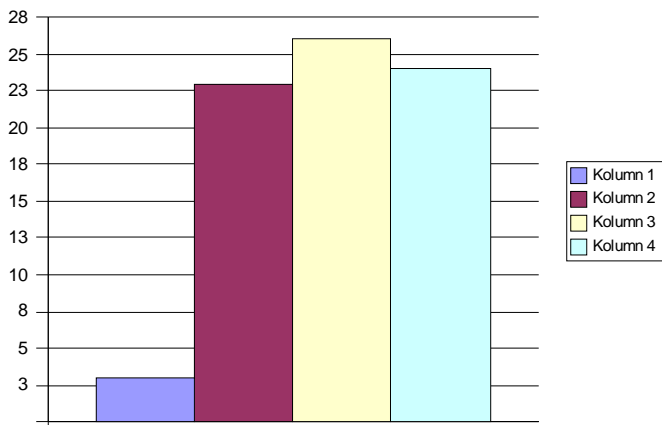
Kolumn 6: Antal flickor respektive pojkar som aldrig läser.

4.2 Ungefär hur många skönlitterära böcker läser du per termin?

Här uppger cirka 34 % att de läser 2-4 böcker per termin, cirka 32 % läser 5 eller fler böcker, cirka 30 % läser en 1-2 böcker och slutligen cirka 4 % läser inga böcker.

4.2.1 Diagram 2

Hur många skönlitterära böcker läser du?

Kolumn 1: Antal elever som inte läser några böcker

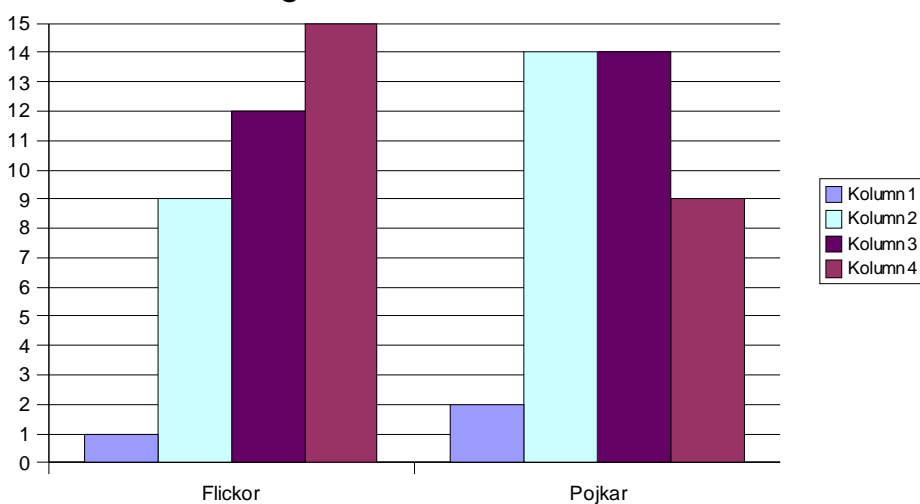
Kolumn 2: Antal elever som läser 1-2 böcker

Kolumn 3: Antal elever som läser 2-4 böcker

Kolumn 4: Antal elever som läser 5 eller fler böcker

4.2.2 Diagram 2 uppdelat efter kön.

Hur många skönlitterära böcker läser du?

Kolumn 1: Antal flickor respektive pojkar som inte läser några böcker

Kolumn 2: Antal flickor respektive pojkar som läser 1-2 böcker

Kolumn 3: Antal flickor respektive pojkar som läser 2-4 böcker

Kolumn 4: Antal flickor respektive pojkar som läser 5 eller fler böcker

4.3 När du väljer skönlitterära böcker vad är det som avgör om du lånar boken eller inte?

Denna fråga gav eleverna möjlighet att uppge vad som var viktigt vid deras val av bok. Alternativen var förutbestämda men eleverna hade möjlighet att uppge andra faktorer som spelade in vid val av bok. De alternativ som fanns att välja på var storlek på text, framsida, baksidestext, tips från kompis, tips från läraren, titel, genre, antal sidor, antal bilder samt recensioner. För att kunna göra svaren hanterbara har vi valt att koncentrera oss på vad som var mest viktigt för pojkar respektive flickor. Enkätfrågan (se bilaga 1) bestod av ytterligare fem svars-kategorier ofta, ibland, sällan, aldrig och vet inte. För vår undersökning är det mest intressant att veta vad som avgör vid val av bok och därför redovisar vi bara de svar som tillhörde svars-kategorin ofta.

Flickor

Mest viktigt
1. Baksidestext
2. Genre
3. Framsidan
4. Titel
5. Tips från kompis
6. Antal sidor
7. Recensioner
8. Storlek på text
9. Tips från lärare
10. Antal bilder

Pojkar

Mest viktigt
1. Antal sidor
2. Framsidan
3. Titel
4. Storlek på text
5. Genre
6. Baksidestext
7. Antal bilder
8. Tips från kompis
9. Recensioner
10. Tips från läraren

Andra sätt att välja var att leta upp böcker skrivna av en författare som eleven redan läst böcker av. Tips från mamma och bibliotekarien var två andra alternativ som framkom. En elev uppgav försäljningslistor som källa till tips på bra böcker. Både pojkar och flickor uppgav författare medan det var pojkar som uppgav mamma, bibliotekarien och försäljningslistor som alternativ.

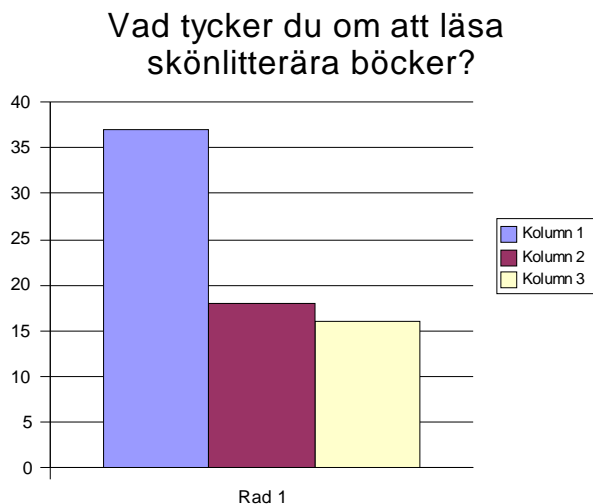
4.4 Vad tycker du om att läsa skönlitterära böcker?

För att göra databehandlingen hanterbar delades svaren upp i tre kategorier.

1. Elever som är positiva till läsning.
2. Elever som anger att det är roligt att läsa ibland.
3. Elever som är negativa till läsning.

Två elever missuppfattade frågan och trodde att svaret skulle vara vad för slags skönlitterära böcker de tyckte om att läsa samt fyra elever som inte svarat på frågan. Alltså blir underlaget endast 71 analyserbara svar. Cirka 52 % av eleverna har en positiv inställning till läsning, cirka 25 % anger att det är roligt att läsa ibland och cirka 23 % har en negativ inställning till läsning.

4.4.1 Diagram 3

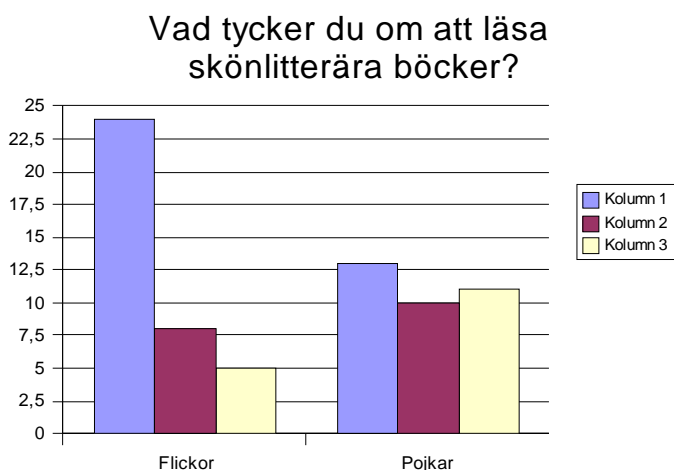

Kolumn 1: Antal elevers som är positiv till läsning.

Kolumn 2: Antal elever som anger att det är roligt att läsa ibland.

Kolumn 3: Antal elever som är negativ till läsning

4.4.2 Diagram 3 uppdelat efter kön

Kolumn 1: Antal flickor respektive pojkar som är positiv till läsning.

Kolumn 2: Antal flickor respektive pojkar som anger att det är roligt att läsa ibland.

Kolumn 3: Antal flickor respektive pojkar som är negativ till läsning

De elever som har angivit att läsning är något positivt har kommentarer som till exempel;

”Riktigt kul men kan vara segt om det är en tråkig bok men när det är en bra bok då är det riktigt kul.”

”Jag tycker det är roligt och spännande. Man kan lära sig av dom också.”

”Jag tycker det är kul man vill aldrig sluta läsa, man kommer liksom själv in i boken.”

”Man kan ju välja bland jättemånga, och det finns alltid någon som man gillar. Jag älskar att läsa och har läst en hel del böcker oavsett tjocklek, eller storlek på texten, bara boken är bra. Jag har läst det mesta på hästhyllan och går nu mina egna rundor bland de andra hyllorna, men det gör absolut inte mig någonting för jag vill inte fastna för bara en sorts böcker!”

”Jag tycker det är roligt att läsa böcker men det gäller att ha en som passar en.”

”Det är skön avkoppling i vardagen, speciellt om man har det lite jobbigt kan man koppla från verkligheten med en lättsam bok.”

Elever som har blandad inställning till läsning har till exempel gett följande kommentarer:

”Jag tycker det är så där för det är sällan jag hittar någon bra bok. Men när man väl hittar en bra bok kan man inte lägga ifrån sig den”.

”Det kan va kul, men det beror på vad böckerna handlar om. Men jag lånar ju oftast bra böcker. Men jag älskar ju inte att läsa”.

De elever som har negativ inställning till läsning har exempelvis följande kommentarer:

”Det suger.”

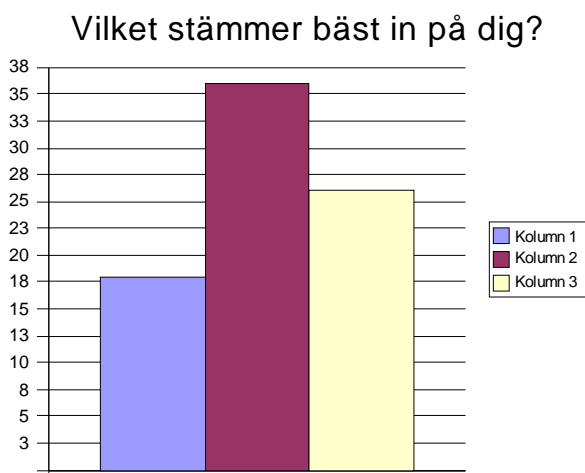
”Det är j*vligt tråkigt.”

”Jag gillar inte att läsa böcker. Jag tycker dom är långtråkiga och jag hatar att läsa en bok om den är tråkig men jag har läst några bra böcker.”

4.5 Vilket stämmer bäst in på dig?

I den här enkätfrågan (bilaga 1) förekommer det avvikelser på grund av att fem elever har konstruerat egna svarsalternativ samt angivit mer än ett alternativ. Detta innebär att det finns 80 svar varav cirka 23 % älskar att läsa böcker, cirka 45 % tycker att i bland är det roligt att läsa, cirka 32 % läser för att de måste. Exempel på avvikelser: En elev har satt kryss mellan alternativen ”jag älskar att läsa böcker” och ”ibland är det roligt att läsa”. En del elever har även valt att kommentera sina svar till exempel ”om det är en riktigt bra bok så älskar jag det”, en elev har kryssat ”jag älskar att läsa böcker” och ”Ibland är det roligt att läsa” samt lagt till sin egen kommentar ”något i mellan”.

4.5.1 Diagram 4

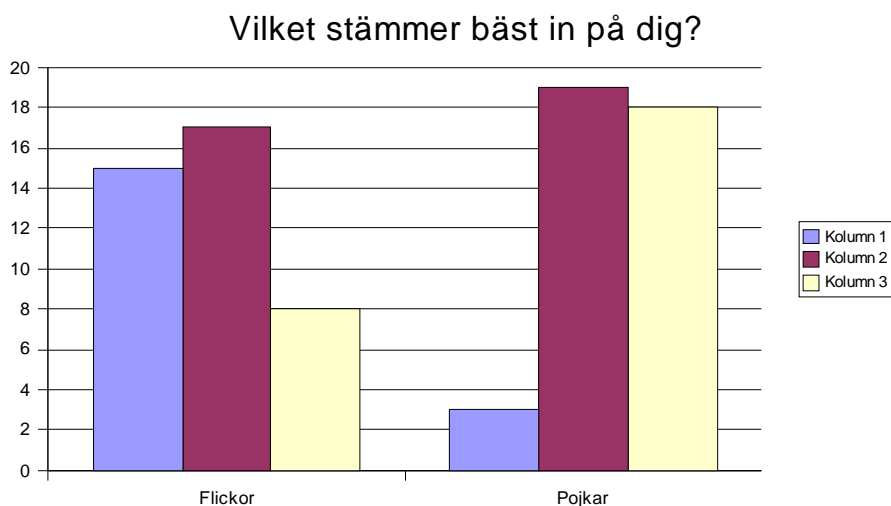

Kolumn 1: Antal elever som anger att de älskar att läsa böcker.

Kolumn 2: Antal elever som anger att ibland är det roligt att läsa.

Kolumn 3: Antal elever som anger att de läser för att de måste.

4.5.2 Diagram 4 uppdelat efter kön

Kolumn 1: Antal flickor respektive pojkar som anger att de älskar att läsa böcker.

Kolumn 2: Antal flickor respektive pojkar som anger att ibland är det roligt att läsa.

Kolumn 3: Antal flickor respektive pojkar som anger att de läser för att de måste.

4.6 Vilka fem skönlitterära böcker är dina favoritböcker?

Denna del av enkäten var en öppen fråga där eleverna fick möjlighet att ange fem av sina favoritböcker. Sammanställningarna nedan är de böcker som var mest frekventa, uppdelade på pojkar respektive flickor. För att se en fullständig lista på titlar som angavs, se bilaga 3.

Topp 5 flickor

1. Harry potter - böckerna
2. Pojken som kallades det
3. En ö i havet
4. Mörkrets tjänare
5. Expert på att rodna

Topp 5 pojkar

1. Harry Potter - böckerna
2. Bert-böckerna
3. Robinson Crusoe
4. Ett hål om dagen
5. Eragon

5 Analys

Här kommer vi att analysera resultaten samt koppla till forskningsbakgrunden.

En del av syftet med undersökningen var att visa vilka böcker eleverna läser. Att de mest lästa böckerna är äventyrs/fantasy böcker är enligt Joseph Appleyards teori om läsarens olika roller ingen slump. I detta stadium väljer eleverna böcker med en handling som konstrueras runt en hjälte eller hjältninna och som ställs inför utmaningar som han/hon klarar. Resultaten visar att Harry Potter är en frekvent läst bok som faller inom ramen för Appleyards stadium "The Reader as Hero and Heroine." (Appleyard, 1991, s.14) Läsare som befinner sig i detta stadium läser ofta hela serier vilket resultaten i den här undersökningen stödjer. Flickorna har uppgett tre böcker där karaktärerna förvisso kan ses som hjältar men vi har valt att kategorisera dem som en del av Appleyards (A.a., s.14)"The Reader as Thinker" stadium. Dessa böcker är *Pojken som kallades det, En ö i havet och Expert på att rodna*. Stadiet "The Reader as Thinker" innebär att sanningshalten och realismen är viktiga och läsaren funderar på hur han själv eller andra hade reagerat i samma situation som karaktären i boken. I styrdokumentet poängteras det att skönlitteratur ska ge förståelse för medmänniskor och ge möjlighet att utveckla empati, vilket läsaren gör i stadiet "The Reader as Thinker".

En annan förklaring till varför hjälte temat var så framträdande i bokvalet hos eleverna, kan vara Rosenblatts (2002) teorier om att läsaren träder in i olika roller. Författaren menar att läsaren går in i en roll som vanligtvis inte förknippas med läsarens egen personlighet. En blyg, tillbakadragen person kan få superhjältens krafter och vara någon annan under tiden som boken läses. Detta kan i sin tur leda till ökad läslust.

En annan del av syftet med uppsatsen var att undersöka elevernas inställning till skönlitterära böcker. Eleverna fick möjlighet att tycka till om läsning av skönlitteratur genom egna kommentarer. Enkätsvaren var varierande både i innehåll och längd. Till exempel "Man kan ju välja bland jättemånga, och det finns alltid någon som man gillar. Jag älskar att läsa och har läst en hel del böcker oavsett tjocklek, eller storlek på texten, bara boken är bra. Jag har läst det mesta på hästhyllan och går nu mina egna rundor bland de andra hyllorna, men det gör absolut inte mig någonting för jag vill inte fastna för bara en sorts böcker!" och för att belysa motsatsen: "Det suger." De elever som har uppgett att de är positiva till läsning har även skrivit utförligare kommentarer. Flera har uppgett att det enbart är roligt att läsa om det är en bra bok. Resultaten visar att flickorna är mer positiva till läsning än vad pojkarna är. Skillnaden är dock inte så markant

mellan de elever som angett att det är roligt att läsa ibland. De elever som har negativ inställning till läsning har ”hårda” kommentarer som till exempel ” det är j*vligt tråkigt”.

I undersökningen är en av frågorna hur ofta eleven läser skönlitteratur (diagram 1). Här syns en skillnad mellan pojkar och flickor eftersom det är tre pojkar som uppger att de aldrig läser böcker och endast en flicka. Men den mest markanta skillnaden är elever som uppger att de läser dagligen. Det är nästan fyra gånger fler flickor som uppger detta alternativ. Molloy skriver i *Reflekterande läsning och skrivning* (1996) att svenskämnet är typiskt kvinnligt enligt samhällets normer, det vill säga ämnet baseras på relationer och känslor utifrån elevernas livserfarenhet. På frågan ”Vilket stämmer bäst in på dig?” svarar merparten av flickorna att de älskar att läsa. Skillnaden mellan det antal pojkar som har uppgett att det är roligt att läsa ibland är inte så stor jämfört med det antal som känner att det är ett tvång att läsa.

För att ytterligare fastställa elevernas läsvanor och som komplement till frågan ”Hur ofta läser du skönlitteratur?” ville vi veta hur många skönlitterära böcker eleverna läser (se diagram 2). En anledning till detta är att vi ville se om de är konsekventa i sina svar, det vill säga om eleven uppger att om han/hon läser dagligen borde eleven även läsa många böcker. Resultaten visar att eleverna var till största delen konsekventa. Det var en avvikelse nämligen en pojke som har uppgett att han aldrig läser böcker men på frågan ”hur många skönlitterära böcker läser du?” har han uppgett att han läser böcker.

Undersökningen som Statistiska Centralbyrån gjorde 2007 (SCB, 2007) visar att 35 procent av män mellan 16 och 24 år aldrig läser böcker. Andelen pojkar som uppger i vår undersökning att de aldrig läser är åtta procent. Det finns en viss ålderskillnad då informanterna i denna undersökning endast är 13 år men vi ser ändå paralleller mellan de olika undersökningarna. En del av de pojkar i vår undersökning som angav att de läser har även skrivit att de tycker det är tråkigt att läsa.

Vad som avgör om eleven lånar en bok eller inte är olika mellan pojkar och flickor. Baksidestexten, framsidan, genre och titel är det som flickorna tittar på i första hand. Hos pojkarna är det antal sidor, framsidan och titel som är det viktigaste. Det vill säga, pojkarna är mer inriktade på bokens utformande istället för innehållet. Pojkarna tittar på storleken på texten och antal sidor men hos flickorna är detta av mindre betydelse. När det gäller input utifrån är flickorna mer benägna att få tips från kompisar, däremot är få pojkar och flickor intresserade av att få tips av läraren.

6 Diskussion

Innan vi genomförde den empiriska delen av vårt examensarbete hade vi hypoteser om hur resultaten skulle utkristallisera sig. Vi antog att läraren skulle ha större inflytande vid elevernas val av böcker, att pojkar skulle vara mer negativa till läsning samt att flickorna skulle vara mer positiva till läsning.

Det visade sig att lärarens inflytande vid elevens bokval var i stort sett obefintligt. Eleverna, både pojkar och flickor, vill helt enkelt inte ha tips av läraren utan tog hellre emot tips från kompisar och föräldrar. Vi tror att eleverna kan ha dåliga erfarenheter av boktips från lärare eller att eleven upplever skolan som något negativt och vill därför inte ha tips. Styrdokumenten anger att eleven ska utveckla "... sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse." (Skolverket, 2000, s.96). För att eleverna ska läsa på egen hand krävs det att de har en positiv inställning till läsning.

Både McCormick (1994) och Rosenblatt (2002) anser att läsarens intresse, erfarenheter och bakgrund, det vill säga läsarens allmänna repertoar (McCormick, 1994), spelar en stor roll för hur han/hon uppfattar texten men det påverkar även vad läsaren tycker om texten. Det innebär att läraren behöver ha kunskap om elevens intresse, erfarenheter och bakgrund för att kunna hjälpa eleven vid val av böcker. Läraren måste även hålla sig ajour med utbudet av barn och ungdomslitteratur. Detta är viktigt både för elevernas skull och lärarens. Om eleverna märker att läraren inte känner till nya så väl som äldre barn- och ungdomsböcker tappar de förtroende för läraren när det gäller hans/hennes förmåga att diskutera och tipsa om böcker. Vi tror att lärarens goda kännedom om barn- och ungdomsböcker är en fördel för att kunna utveckla och stimulera elevernas läsning. Samtidigt tror vi också att det är viktigt att diskutera litteratur tillsammans med eleverna så att eleverna kan ge uttryck för sina tankar och känslor. Om de känner att diskussionen är viktig och givande, finns möjligheten att de läser böcker för att kunna diskutera ämnen som är aktuella och viktiga för dem.

I enlighet med Molloy (2003) tycker vi att positiva läsförebilder är otroligt viktigt, det vill säga att eleverna ser vuxna läsare som de kan identifiera sig med till exempel lärare, föräldrar eller andra vuxna i deras närhet. Läraren bör föregå med gott exempel och läsa samtidigt som eleverna läser. Det kan kanske vara frestande att sitta och göra annat, till exempel att rätta prov när eleverna läser men för en del elever kan detta kanske vara det enda tillfälle då de ser en vuxen läsa.

Precis som Molloy (2003), anser vi att lärarens inställning påverkar eleverna otroligt mycket. Om läraren visar att läsa skönlitteratur inte är så viktigt, överförs detta till eleverna. Läraren bör med

andra ord visa vid varje tillfälle som ges hur viktigt det är med läsning.

Elevernas läsvanor visar att fler flickor än pojkar läser dagligen, vilket överensstämmer med vad vi trodde innan arbetets början. Statistiska centralbyråns undersökning från 2007, visar samma tendenser som vår undersökning, det vill säga att flickor läser mer än pojkar. (SCB, 2007) Vad som dock är förvånande med vår undersökning är att det är så få som är negativa till läsning. Massmedia rapporterar med jämna mellanrum hur antalet personer som läser sjunker och därför trodde vi att siffran i vår undersökning skulle vara högre. Naturligtvis är detta en positiv upptäckt men eftersom endast ett litet antal informanter deltagit i undersökningen är vi medvetna om att resultaten kan vara missvisande jämfört med en nationell undersökning.

En positiv överraskning är att både pojkar och flickor läser regelbundet det vill säga minst en dag i veckan. Däremot är en pojke inte konsekvent i sitt svar, då han har uppgett att han aldrig läser. På frågan hur många skönlitterära böcker han har läst motsäger han sig själv och uppger att han läser böcker. En möjlig förklaring till detta är att han inte läser i skolan utan bara hemma och frågan innehöll ordet termin och han kopplade kanske därför frågan till skolan. Fyra elever uppger att de aldrig läser böcker, vilket vi tycker är anmärkningsvärt då båda skolor har avsatt tid för läsning. Har eleverna missuppfattat frågan och trott att det gällde läsning utanför skolan eller har de helt enkelt inte tänkt på att de har lästid i skolan? En annan möjlighet kan vara att de inte nyttjar tillfället och läser, utan gör annat på den tiden.

Som vi nämnt i analysen anser Molloy (2003) att svenskämnet anses vara ett kvinnligt ämne. Vi finner stöd för denna teori eftersom vi ser att fler flickor läser dagligen. En anledning till att pojkarna inte läser så ofta kan vara att de är i början på puberteten och försöker hitta sin identitet därför kan det vara svårt för dem att identifiera sig med något som anses vara kvinnligt, det vill säga läsa, samtala, skriva dagbok och så vidare.

Appleyards stadieteorier var gångbar när vi analyserade resultaten men vi håller med Lars Brink (Kåreland, (red.) 2005) när han skriver att Appleyard utgår ifrån en idealläsare som följer ett förutbestämt mönster och går igenom stadium för stadium. Till exempel en elev som har lässvårigheter kanske stannar i ett stadium och går inte vidare. Brink anser även att elever anpassar sin läsning efter omständigheterna och att de använder olika förhållningssätt till texten beroende på vad syftet med läsningen är. (Kåreland, (red.) 2005) Vi håller med och tror att elever kan läsa i ett mer avancerat stadium om omständigheterna kräver detta, till exempel i skolan.

Eleverna blev ombudda att uppge sina favoritböcker vilket resulterade i ca 75 olika titlar och av de titlarna var det fler fantasytitlar än vad vi hade förväntat oss. En möjlig förklaring till detta är att Harry Potter, Eragon och Sagan om ringen med flera, har filmatiserats och en enorm kommersiell exponering har gjort att böckerna har fått ett uppsving. Vi ser inte filmatiseringen som något negativt utan ett komplement till boken. Till exempel kan elever med mindre läsvana få hjälp med förståelsen av boken.

Vi tror att flickor diskuterar skönlitteratur i större utsträckning än vad pojkar gör. Det vill säga diskussion om böcker som de har läst och som de har tyckt varit bra eller dåliga. Detta kan vara en anledning till att flickor får fler bra tips på böcker, får en positiv inställning till läsning och på så sätt fortsätter att läsa. Vi anser också att det är viktigt att på något sätt föra samtal kring det som har lästs. Detta för att eleverna ska kunna bearbeta och ta till sig det som de har läst. Med hjälp av detta arbetssätt blir eleverna vana vid att diskutera, reflektera och dra slutsatser av det lästa. Vi tror att med övning utvecklas eleverna och därmed tycker de också att det blir roligare att läsa eftersom förståelsen ökar.

Det som var mest förvånande med undersökningen är hur lite eleverna vill ha hjälp av läraren när det gäller boktips. Konsekvenserna för yrkesrollen blir att läraren måste hålla sig uppdaterad med aktuell skönlitteratur. Detta för att kunna ge aktuella boktips. Det framkom också i undersökningen att pojkar läser allt mindre och som blivande lärare är det då viktigt att vara en god läsförebild.

6.1 Metoddiskussion

En av frågorna på enkäten handlar om hur ofta eleven läser böcker. En kategori var 2-4 dagar i veckan vilket vi nu i efterhand inser är ett för stort spann. Det blir svårt att utläsa om denna grupp läser två, tre eller fyra dagar i veckan. Det finns en möjlighet att det inte är så stor skillnad mellan alternativet att läsa en dag eller två dagar. Enkäten innehåller även ett tryckfel på fråga tre, svarsalternativ 2-4 ska vara 3-4. Hur mycket detta har påverkat resultaten är svårt att säga men tas under beaktning vid bearbetningen av svaren.

Vid genomförandet på skolorna var alla fyra klasser i behov av förtydligande och förklarande av termen ”genre”. På ena skolan fanns det även tveksamheter vad som var skönlitterär bok och faktabok. Här är det viktigt att se så att inte boken *Sanne – Gatubarn* av Mecka Lind, som gavs som exempel på skönlitterär bok, har påverkat deras val av böcker.

På fråga fem i enkäten ”Vad tycker du om att läsa skönlitterära böcker?” missuppfattade två elever frågan och angav böcker de tyckte om att läsa. Fyra elever valde att inte svara vilket sammanlagt ger ett bortfall på sex stycken elever.

Vid tolkning av svaren upptäckte vi att det var svårt att kategorisera en del av svaren eftersom de har uppgivit att läsning är kul om de har en bra bok. Är då de här eleverna positiva till läsning eller tycker de att det är roligt att läsa ibland? Vi har valt att tolka dessa elevers svar som att eleverna är positiva till läsning. Vi resonerade och kom fram till att vi tycker samma sak, har vi en bok som är spännande och intressant så är det självklart roligt att läsa.

Slutligen fanns det ett visst bortfall men vi anser inte att det påverkar vår undersökning då bortfallet berodde på till exempel sjukdom, resor eller dylikt och hade inget med vårt besök eller undersökning att göra.

Det finns olika faktorer som kan ha påverkat resultaten, till exempel om eleven är en snabb läsare kan han/hon hinna läsa samma antal böcker på mindre tid än en som är långsam, men som läser varje dag.

På fråga tre ”Hur många skönlitterära böcker läser du?” var två svarsalternativ att eleven läser 1-2 böcker eller 2-4 böcker. Det visade sig att det är lika många pojkar som angett båda dessa alternativ. När vi insåg att eleven kunde välja ”två böcker” i båda svarsalternativen började vi fundera hur de har valt alternativ. Om eleven har läst två böcker, varför har han valt att uppge 1-2 böcker i stället för 2-4 eller tvärtom? Detta innebär att vi egentligen inte kan läsa ut hur många böcker pojkarna har läst då samtliga kan ha läst två böcker.

Vi tycker att det hade varit bra om vi hade följt upp enkäten med djupgående intervjuer för att få svar på alla dessa frågor som dykt upp under arbetets gång.

6.2 Förslag till fortsatt forskning

Under arbetets gång har vi fått uppslag till nya studier. Det hade varit intressant att göra kopplingen läsning/skrivning. Är de elever som är positiva till läsandet även positiva till skrivandet?

En annan möjlig undersökning är att gå in mer på djupet för att ta reda på varför eleverna tycker att

läsning ”suger”. Är det enligt receptionsforskningen det så kallade samspelet mellan läsaren och texten som inte fungerar, som ligger till grund för denna attityd?

7 Sammanfattning

Syftet med undersökningen var att undersöka elevers attityder till och intresse för skönlitteratur, samt vad som avgör om eleven lånar boken eller inte. Undersökningen, i form av en enkät (bilaga 1), gjordes i årskurs sju på två olika skolor i södra Sverige.

I forskningsbakgrunden har vi tagit upp Joseph Appleyards (1991) olika stadieteorier, som innebär att vi utvecklas och mognar som läsare i fem olika stadier och där läsaren intar olika roller. Louise Rosenblatt (2002) och Kathleen McCormick (1994) menar att det måste ske ett lönsamt samspel mellan läsaren och texten för att läsaren ska förstå innehållet. Läsaren använder tidigare erfarenheter, syften, kulturell bakgrund och förväntningar som påverkar hur texten uppfattas. En nutida forskare som utgår från detta synsätt är Gunilla Molloy (1996) och hon menar också att svenskämnet är ett kvinnligt ämne. Vilket skulle innebära att pojkar har svårare att tillgodogöra sig ämnets innehåll och form. I styrdokumentet (2006) poängteras vikten av att läsa skönlitteratur bland annat för att utveckla den personliga identiteten och fantasi, lust att lära samt främja förståelse av sig själv, sin kultur och världen runt omkring.

Eleverna fick möjlighet att skriva vad de tyckte om läsning av skönlitteratur. Över hälften av eleverna har en positiv inställning till läsning. Cirka en fjärdedel av eleverna tycker att "det suger" med läsning, medan cirka en fjärdedel uppger att det är roligt att läsa ibland beroende på om han/hon kan hitta en bra bok eller inte. Eleverna fick uppge sina fem favoritböcker vilket resulterade i en topp fem lista, en för flickor och en för pojkar. Harry Potter låg i toppen på båda listorna, men hos flickorna fanns det tre titlar som inte tillhör genren fantasy eller äventyr. Pojkarnas topp fem lista bestod av böcker som passar in i Appleyards (1991) stadium "The Reader as Hero/Heroine". Vilket innebär att eleverna väljer böcker där en hjälte/hjältinna ställs för utmaningar eller uppdrag som han/hon klarar av. Flickornas tre titlar som inte är fantasy passar in i stadiet "The Reader as Thinker" där sanningshalten är viktig och där läsaren funderar på hur han/hon hade reagerat i samma situation som karaktären i boken. Hur mycket och hur ofta eleverna läser varierar både hos pojkar och flickor. Det är färre elever som är negativa till läsning än vad vi trodde. Pojkarna läser mer än förväntat, fast antalet flickor som läser mycket och ofta, är fortfarande fler än hos pojkarna. Vid valet av bok skiljer sig pojkar och flickor markant åt. Flickorna tittar på baksidestexten, framsidan, genre och titel. Pojkarna tycker att antal sidor, framsidan och titel är viktigast. Med andra ord är pojkarna mer inriktade på bokens utformande i stället för innehåll. Boktips från läraren hamnar långt ner på listan hos både flickor och pojkar, det vill säga det är inte så viktigt.

Vi har kommit fram till att läraren måste hålla sig ajour med ny barn- och ungdomslitteratur för att ha chans att fånga elevernas intresse. Undersökningen visar att merparten av eleverna tycker om att läsa och det är viktigt att utveckla detta intresse och även stimulera de som inte tycker om att läsa.

Referenser

- Appleyard, Joseph A., 1991. *Becoming a Reader: The Experience of Fiction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brink, Lars, 2000. *Försvunna bokslukare? Om läslust och läsvanor hos elever i grundskolan i fyra Gävleborgskommuner*. Gävle: University of Gävle.
- Denscombe, Martyn, 2000. *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Dysthe, Olga, 1996. *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Kåreland, Lena (red.), 2005. *Modig och stark – eller ligga lågt*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Malmgren, Gun, 2002. "Förord till den svenska utgåvan". I: Rosenblatt, Louise M., *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Lund: Studentlitteratur.
- Molloy, Gunilla, 2003. *Att läsa skönlitteratur med tonåringar*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Molloy, Gunilla, 1996. *Reflekterande läsning och skrivning*. Lund: Studentlitteratur AB
- Rosenblatt, Louise M., 2002 *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket, 2000. *Grundskolan Kursplaner och betygskriterier*. Västerås: Fritzes.
- Skolverket, 2006. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Ödeshög: Fritzes.

Internet

Statistiska centralbyrån, (2007). *Allt färre män läser böcker*.

http://www.scb.se/templates/pressinfo_192034.asp Hämtad 2008-05 17

Vetenskapsrådet, (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning*. <Http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5Dpdf>
Hämtad 2008-05-05

Vi är två studenter från Högskolan i Kristianstad som läser på lärarutbildningen. Vi skriver vårt examensarbete denna termin och vore tacksamma om du vill hjälpa oss med vår undersökning. Vi är intresserade av hur du tänker när du väljer böcker och vi hoppas att du tar dig tid att svara på några frågor. Dina svar är konfidentiella, det vill säga ingen förutom vi kommer att veta vad du svarat, men vi kommer att använda svaren i vår uppsats.

Tack på förhand!

Ann-Charlotte och Camilla

1. Nummer: _____

2. Hur ofta läser du skönlitterära böcker under terminen?

dagligen 5-6 dagar i veckan 2-4 dagar i veckan

1 dag i veckan mer sällan aldrig

3. Ungefär hur många skönlitterära böcker läser du per termin?

ingen 1-2 st 2-4 5 eller fler

4. När du väljer skönlitterära böcker vad är det som avgör om du lånar boken eller inte?

Sätt ett x på det eller de alternativ som stämmer bäst.

	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	Vet inte
Storlek på texten					
Framsidan					
Baksidestext					
Tips från kompis					
Tips från läraren					
Titel					
Genre					
Antal sidor					
Antal bilder					
Recensioner					

Något annat sätt, vilket?

5. Vad tycker du om att läsa skönlitterära böcker?

6. Hittar du bra skönlitterära böcker genom att välja som du gör?

Ofta ibland sällan aldrig Vet inte

7. Vilket stämmer bäst in på dig

jag älskar att läsa böcker Ibland är det roligt att läsa jag läser för att jag måste

8. Vilka fem skönlitterära böcker är dina favoritböcker? Du behöver inte gradera dem så att din absoluta favorit är nummer ett osv. Skriv också vad det var som gjorde att boken var så bra. Hur gjorde du när du valde boken (se förslag i fråga 4).

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Tack för din medverkan

2008-04-14

Instruktioner till enkätundersökningen

- Enkäten ni ska besvara idag har ingenting med betyg eller omdömen att göra. Vi vill se hur ni väljer böcker och vad ni tycker om att läsa mm.
- Er lärare kommer inte att få veta era svar därför får ni ett nummer som ni ska skriva på er enkät istället för era namn.
- Förklara skillnaden mellan konfidentiell och anonym.
- Vi gör den här undersökningen i fyra olika åk sju.
- Ni får inte prata med någon. Alla är tysta tills alla är färdiga.
- Tack för er medverkan.

Det finns ingen speciell bokstavordning eller rangordning på följande titlar.

Harry Potter hela serien
Robinson Crusoe
Vargbröder
Bert
Pojken som kallades det
En ö i havet
Ett hål om dagen
Eragon
Fem på tjuvjakt + serien
Bilbo
Expert på att rodna
Mörkrets tjänare
Harry Potter och De vises sten
Bert och badbrudarna
Berts befrielser
Emanuel ”sex”
Järn skuggan
Emanuel 1
Eldens gåta
Eldens vrede
Robotserien
Om jag kunde drömma
När jag hör din röst
Sune
Dagboken
Hästbok
Sanning eller konsekvens
Tusen gånger starkare
Änglar
Eget rum
Skuggan över stenbänken
Twiggy

Mannen som kunde tala med hästar
Tara – Barbras första häst
Zebra flickan
Vingklippt ängel
Under ytan
Spel falsk
Svart enhörning
Vampyren i Blackeberg
Äventyrets ö
Resan som började med ett slut
Serien om sanningens svärd
Serien BK Pantern
Sunes hjärnsläpp
Spik och panik Sune
Sunes klant pappa
Sune och familjen Anderssons sjuka jul
Gult är fult Sune
Motorcykeln
Vildsvin
Motorcross
Kärleken
Sandor slash Ida
Inne eller utfrost
I denna ljuva sommartid
Lill Kitty
Deckare
Kattboken
Hundboken
Detektiven
Vilda djurboken
Palme mordet
Skatan
Stormbreaker
Harry Potter och halvblodsprinsen
Da Vinci Koden

Änglar och demoner
Gåtornas Palats
Bakom ridån
Hotet från himlen
Sportböcker
Spökböcker
Äventyrsböcker
Star Wars
Stenens väktare
Profetians tidpunkter
Besvärjarens kamp
Rivas Drottning
Ödets fullbordan
80 dagar runt jorden
Dalslandsdeckaren
Sicilianaren
Nattbombaren
Gudfadern
Frankling
Forrest Gump
Drakens ögon
Systrar i jeans serien
Hur kär får man bli
Stand by me
Den magiska kepsen
Mällösa United
Bellas dröm
Fotbollsböcker
I sjunde himmeln
R
Bakom stängda dörrar
Såld
Den lilla fången
En möjlig framtid
Kära tjejer serien

En plats som kallas lyckan
I taket lyser stjärnorna
Det fattas en tärning
10 saker jag hatar med mig själv
Jenny
Modemissen
Starlight
När ridån går upp
Sabrina
Stöld på begär
Eskort
Ful
Jane Austen t.ex. Stolthet och fördom
Skämmerskans dotter
En prinsessas dagbok 1 & 2
Försvunnen: Jennie 3 år
Fotoalbumet
Häxan och lejonet
Eldens hemlighet
Hunden som sprang mot en stjärna
Vid världens ende
Väktarens lärling
Den äldste
Mäster detektiven Conan
One piece
Spider wick
Bert och heman hunters
Sune och mamma mysko
Ring of sunset serien
Windy serien
Farligt liv serien
Zafir
I morgon när kriget kom
När natten är som mörkast
Tredje dagens kyla

Snälla gud skärp dig
Ett annat sätt att vara ung
I djurskepnad
Din syster Elina
Agnes Cecilia en sällsamhistoria
Ensam Rose
Harry potter och den flammande bågaren
Kort kjol
Harry Potter och Fenix orden
Betty och spegeln
Pojken som inte fanns
Hartland
Anne Franks dagbok
Harry potter och hemlighetens kammare
Berts bokslut
Tillbaka till Pompeji
Berts Babyface
Sune allt är guld
Det brinner
Hjälp rånare
Linas kvällsbok
Antikvariat blå spegel
Killar, kompisar och italienska intriger
Princess
Rostad på kärlekens grill
Neef den utvalde